№ 7 Շաբաթ 26 Փետրվարի 1883 № 7

Խմբագրութեանս ուղարկուած գրութիւնները պէտք է լինին մաքուր գրուած, հեղինակի ստորագրութեամբ ու ճիշդ հասցէով։

Գրութիւնները թէ յօդուածները կարող են ենթարկուիլ փոփոխութեան, կը վերադարձվին անձամբ պահանջողներին և առանց բացատրութեան։

ՊՍԱԿ

Տարեկան բաժանորդագինն է Երևանի մէջ երեք րուբլի. իսկ Երևանից դուրս—ամեն տեղ—չորս րուբլի կանխիկ վճարելի։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով. Իւրաքանչիւր բառի վճարն է 2 կոպէկ առաջին անգամի տպագրութեան համար։

Հրատարակվում է շաբաթական մի թերթ։ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հասցէն՝ Эривань. Въ Редакцію «ПСАКЪ»

ԱԶԴ

Թէև տպարանում էին Պսակի ներկայ Խմբագրի տարեվերջեան հաշիւները ստանալ, սակայն չը յաջողվեց։ Սակայն անցեալ տարիների վերջերից երբեմն սկսելով, ինչ ներսում մեզ ինքբեմ այն պարտքերից, որոնք ստորագրուել էն մեր Խմբին, քանի չէն վճարած բաժանորդագինը, շատերն մինչև Մարտի 1-ը պարտաւորած լինել, հակառակ դէպքում ստիպուած էլ չենք ուղարկել Պսակի համարները։

«Պսակի» բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է։ Տարեկանն է 4 րուբլի կանխիկ վճարելի։ Հասցէն՝ Въ Эривань. Редакція „ПСАКЪ" կամ Erivan (Caucase) Russie. À la Rèdaction de „PSSAK".

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միթէ պիտի չը լսենք։ Փօստով է ստացվել Պսակի Խմբին։ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. Նախիջևանից. ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ։ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—Մի խնդիր. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ։

ՄԻԹԷ ՊԻՏԻ ՉԸ ԼՍԵՆՔ

Ներկայ Թւականիս մէջ Պսակը երկու յօդուած գրեց ազգային եկեղեցու վերաբերութեամբ։ Դրանք ոչ այլ ինչ էին, եթէ ոչ մի տեսակ նախապատրաստութիւն այն վճռական մտքի արտայայտելու համար, որ կազմում էր Պսակի իսկական նպատակը։ Թէև այդ նախապատրաստութիւնը գուցէ զիջումին աւարտած չէր, թէև նախապատրաստելու համար այն ծրագիրը, որ կազմել էր Պսակը, դեռ միայն սկսուած էր, սակայն ի նկատի ունենալով որ միջոցը կարճ է, որ հանգամանքները ստիպողական են, որ մեր ազգի երկունքները արդէն սկսուելու վրա են, այսօր կամենում է արտայայտել այն։ Թոյց թէ որպիսի ընդունելութիւն կը գտնի այդ միտքը, թէ ինչ ձևով կընդգրկուի հայ հասարակութեան կողմից, թէ արդեօք հայը կը ջագուրի թէ կը հալածի, ուրախութեան ժպիտներով կը հիւրասիրի, թէ հայհոյանաց ու ծաղրանքի կարկուտներ թափելով դուրս կը վռնդի իւրնից մեր այդ միտքը, այդ առաջարկութիւնը, դա ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։

Ի նկատի առնելով այն բոլոր արտաքին թէ ներքին պայմանները, որոնցով շրջապատուած է այսօր հայը, աչքի առաջ ունենալով այն բոլոր հանգամանքը, այն վիճակը, այն կացութիւնը, որոնք բաժին են կազմում հայի, Պսակը հարկէս է դուրս գալ հաշտութիւն քարոզելու պառակտուած հայերին, նա հրապարակ է իջնում հայրենիքի երգով բանաստեղծի, անմահ Պէշիկթաշլեանի «Եղբայր եմք մեք» քաղցրախօսիկ ձայնը հայի ականջին հնչեցնելու։

Եթէ մեր ժողովրդի սրտի մէջ խօսում է արդէն իր հայրենիքի ձայնը, եթէ նա վերջապէս ինքն իրեն հայ է ճանաչում ոչ թէ անունով, այլև հոգով ու մարմնով, պէտք է ամենայն ուշադրութեամբ, պէտք է խորաքննին կերպով իր մտածութեան առարկան լինի ներկայ վիճակը, պէտք է գիտենայ օգուտ քաղել պատրաստուած ջրից։ Եթէ մեր նոյն իսկ և այլադաւան հայերի մէջ արդէն հասկացել են, որ ճշմարիտ հայը պէտք է ցանկայ, պէտք է միշտ պատրաստակամ և քաջասիրտ լինի նուիրելու, զոհելու իր համոզմունքը, իր ինչքը իր բոլոր ունեցածը, նաև իր կեանքը իր ազգի բարօրութեան, պատուին, փառքին, անկախութեան ու երջանկութեանը, եթէ վերջապէս մենք դադարել խօսքերով չենք մեզ խաբում, պէտք է բացակայած կեանք միմեանց ձեռք մեկնելու, պէտք է ձայն տանք «եղբայր եմք մեք», որ մինչև բաղձալի էինք զատուած, և պէտք է միախորհուրդ միասին, միակամ լինենք բոլոր այդ մրրիկը մեզնից վանելու, քշելու, հալածելու համար։

Մեր ներկայ վիճակը մեզանից դա է պահանջում։ Մենք պէտք է այժմ վերացնենք մեր միջից մեր հին հաշիւները, մենք պէտք է դուրս գցենք այն չար ոգին, որ չար ձեռքեր սերմանած են մեր մէջ, մենք պէտք է մի միութիւն, մի մարմին կազմենք։ Միութիւն, միայն ոչ փոփոխական։ Այդ միութիւնը պիտի լինի … ազգային եկեղեցու հովանեաց տակ։ Մենք այնպիսի վիճակի մէջ ենք, որ մեր առօրեայ մեր նոյն իսկ կենսական պէտքերը հոգալ կարող ենք մի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ԽՆԴԻՐ

I.

„Մրրկածուփ փոթորկի ժամանակ է միայն իմացվում ծովագնացի հմտութիւնը, պատերազմի դաշտի մէջ է միայն փորձվում զինուորի քաջութիւնը, իսկ մարդիկն ու ազգերը իրենց կեանքի դըժուար և կրիտիքական դրութեան ժամանակ են միայն իրենց իսկական արժանաւորութիւնը ցոյց տալի"։

Այսպէս ուրեմն մեր հրապարակախօսները, մեր քարոզիչները, մեր մամուլը, մեր հոգևորականութիւնը և վերջապէս մեր ժողովուրդը այժմ միայն պիտի ցոյց տան իրենց իսկական արժանիքը։ Մեր ներկան կարելի է ասել կրիտիքական է։ Մեր այժմեան կացութիւնը ինքն ըստ ինքեան նրանով է նըշանաւոր, որ ամբողջ հասարակութիւնն ինքն է կարծես իշխող իր գործերի, իր ներքին գործերի։ Այժմ այն միջոցն է, երբ մենք պարտական ենք իրերի ընթացքին այնպիսի ուղղութիւն տալ, որ ապագայի բարօրութեան առհաւատչեայն լինի դա։ Սրանով միայն մենք ցոյց կը տանք թէ մինչև որ աստիճան արժանի ենք . . . թէ մինչև որ աստիճան հասունացած ենք մենք։

Կեանքի պայմանները, շրջապատող հանգամանքները ամեն մարդու, նոյն իսկ և ամենադանդաղ մարդուն կարող են դարձնել հանգամանքների ստրուկ, բայց նա, որ կամովին կըստրկանայ հանգամանքներին, որ ծառան—փոքրաւորն է հանգամանքների—նա թքելի, նա զարհուրելի մարդ է։ Հողագործել անիրաւելը, երկկարկել անպտուղը, ծանր խոնարհել բռնաւորի առաջ, զէնք, քարոզ, միջոց լինել ուրիշին իր անձնական յարմարութիւնների համար, իր անձնական անխիղճ հանգստութեան համար նոյնքան պախարակելի, զզուելի ու աժգոյն է, որքան որ շողոքորթել՝ անձնականի համար չունեցած ու ցանկալի յարմարութիւնները ձեռք բերելու համար։

Այնպիսի ժամանակի մէջ, երբ արդէն երկունքի վրա են ժողովուրդն ու ազգը, խորհուրդ տալ ժողովրդին ու ազգին անգործ մնալ ու քնել, որը ճշմարիտ, խորհուրդ տալ բաղձանքներով լի աչքերը միմիայն երկինք վերամբառնալ, ձեռքերը ծալած դարսելով յուսերով բաբախող կուրծքի վերա, վերջապէս խորհուրդ տալ լռութիւն պահպանել մինչև որ կը լսուի „օգնութիւն հասէք, մենք այժմ կատարելապէս կորչում ենք", խորհուրդ տալ այս և սրանց նման բանիր միլիոնաւոր որդոց տէր մի ազգի՝ ոճիրներից ոճիրն և դաւաճանութիւններից դաւաճանութիւնը։ Պէտք է առ միշտ ի նկատի ունենալ մեծ մարդու խօսքը. „ոչ թէ համբերութեան օգնութեամբ, այլ անհամբերութեան զօրութեամբն է ժողովուրդն ազատվում"։

Կան պարագաներ, կան ժամանակներ, երբ թուլասրտութիւնը, անձնանուիրութիւնը ոչ միայն պախարակելի այլ և կորստաբեր հետևանք են ունենում։

II.

Կաթուղիկոսական խնդիրը հայոց ազգի համար կարելի է ասել կենսական խնդիր է կազմում։ Այդ խնդրի ինչ կերպ լուծվելու հետ ամենասերտ անբաժան կապերով կապուած են հայոց ապագայի խնդիրը։ Այս պատճառով և սրբազան պարտականութիւնն է և պիտի լինի ամեն մի անհատի, որ կրում է հայ անունն, որ ունի հայի սիրտ, ամենայն աչալրջութեամբ մտածել այս կենսական այս մեծ խնդրի վերա, պէտք է ամեն ոք իր միջոցների ներածին չափ ձեռնտու լինել այս խնդրի բովանդակելուն։ Եթէ մեր ժողովուրդը, եթէ մեր պաշտօնեայ եղբայրները ճշմարիտ որ ճանաչում են իրենց հայ, եթէ նրանց սրտերի մէջ ներմուծվել է հայրենասիրութեան ոգին, նրանք մի յաջող հանգամանքի չփուելով իսկ՝ կը կորչեն, կը թօթափեն իրենցից այն, ինչ որ հայի չէ, ինչ որ օտարի է, ինչ որ միւսեանցից անջատողն է և կը գան խմբուելու մի այնպիսի վսեմ այն նշանաւոր տակ, որպիսին հայրենասիրականն է, որպիսին միութեան անունն է։

Չենք կարող չը յիշել այստեղ Իւմի խօսքերը թէ եթէ ժողովուրդն ուզում է հաւատացած լինել այն բանի մէջ, թէ նա կը հասնի իր իրաւունքներին ձեռք բերելուն, պէ՛տք է ինքը ըղբաղուի իր գործերով"։ Հայկական խնդիրը ինքը ժողովուրդն է։ Եթէ մինչև այսօր հայն անծանօթ էր Եւրոպային, այդ այն պատճառով էր, որ նա—հայը—կորցրած էր պատուասիրութեան զգացմունքը. բայց երբ փոքր ինչ ինքն իրեն ճանաչեց, փոքր ինչ ձայն հանեց, հայկական խնդիրը երևան դուրս եկաւ։ Ուրեմն ինչպէս որ ինքը իր ինքնաճանաչութեան նորավառ նշոյլներով առաջ բերեց իր խնդիրն, նոյնպէս էլ պէտք է ինքն իր ինքնագործութեամբ լուծումն տայ այդ խնդրին։

Հայկական խնդիրը չի կարող արտաքին հանգամանքների վերա հիմնուած լինել. Նրա հաստատութիւնը հայ ազգի ներքին կեանքն է. Նրա արմատները հայ ազգի սրտի, բնաւորութեան և հասկացողութեան մէջն է ամրացնուած։ Հայկական խնդրի լուծումն այն ժամանակ միայն կը լինի, երբ հայ ժողովուրդը կարող կը լինի իր ներքին կազմակերպութիւնը ամուր հիմունքների վերա դընել, իր ներքին կեանքը առողջ և մաքուր դարձնել, իր ներքին վէրքերը բուժել։

Գուցէ մենք փոքր ինչ շեղուեցանք մեր բուն նպատակից. բայց թող ներեն մեզ մեր ընթերցողները։ Ուրեմն երբ մարդու սիրտ լիքն է լինում, երբ արտաքին պայմանները ճնշում են մար-

այն կրօնական միջոցով՝ Ս. յն, որ ամեն մի հայի անունն է, ամեն մի հայի փափագն է կազմում, նոյն իսկ այն ձեւք փրկելու ճանապարհն է դարձնող ազգային եկեղեցին. ներկայացուցիչ է—ո՞վ է, հովանաւորող է՝ նա էլ նոյն իսկ Կ.—Պօլսի Սահմանադրութիւնն էլ նրա հովանաւոր ներքը է։

Դերջապէս մենք նոյնը մեր ազգային եկեղեցու վրա իբրեւ զուտ ազգային Ն Ե Ր Գ Ն Ց Ի Ի վրա, բոլոր իսկական նշանակութեամբ. ինչո՞ւ ենք այն, որ անտեսանելին է, որ ներքինն է, որ այսպէս ասած խորքանչեւր մի անձի անհատական սեփականութիւնն է, ինչո՞ւ ենք դրանք միջոց շինում մեզ համար միմեանցից զատուան բաժան լինելու։ Առանց Եէեղեցա—(եկեղեցին), առանց ժողովի, առանց ընկերակցութեան ոչինչ գործ չի կարելի կատարել. մենք ունինք մի այդպիսի ժողով, մի այդպիսի ընկերակցութիւն. դա ազգային եկեղեցին, ազգային մեծ ժողովն է, որից, հեռանալով մենք թուլացընում ենք նրա ուժը, նրա զօրութիւնը։ Եւ մենք չասենք թէ նա այսպէս է կամ այնպէս. բաւական է, որ նա ազգային եկեղեցի է։

Հայկական խնդիրն իսկապէս նոր է սկսվում ծնանել. այսուհետեւ ամեն օր մի մի նոր խնդիր պիտի ծագի, որոնց օգտաւէտ կերպով լուծումն տալու համար՝ մեզ միշտ օգնողը պիտի լինի ու լինի միութիւնը Հայրենիքի սիրոյն ամեն ինչ պէտք է զոհել Հայրենիքի սիրոյ առաջ միայն պէտք է ծունկ խոնարհել։ Այսօր Պատը նոյն սրբազան սիրոյ անուամբ է հըռչակում դուլ միութիւն կազմել, դուլ ձեռք ձեռքի տալ, դուլ սիրտ սրտի տալ, դալ վանել—քշել—հալածել բաղդի մրրիկը—և ձայն տալ—«Նոյրոյր եմք մեք»։

Հայ ազգը երկունքի մէջ է. որպէս զի նա անվտանգ և առողջ մնայ, մեզանից մի զոհ է պահանջում. այն է զոհել մեր հին հաշիւները, մեր կամակորութիւնը, մեր ոխակալութիւններն ու թշնամանքները. նա մեզանից մի երդում է պահանջում. երդուել սիրել միմեանց և այդ սիրոյն համար նուիրել նաև կեանք. նա մեզանից մի ուխտ է սպասում—ուխտել—մի սիրտ, մի հոգի, մի միութիւն, մի անքակտ միութիւն կազմել և այսպիսի սերտ միութեամբ անվախ առաջ գնալ։

Լսենք այդ ձայնին. դա սուրբ է. դա հայրենեաց է։ Ով չունի հայրենասիրութիւն, նա ոչ միայն վատ է, այլ վտանգաւոր է թէ հասարակութեան և թէ պետութեան համար։ Հայրենասիրութիւնն ամենից վսեմ, ազնիւ և սրբազան զգացմունքն է, ամեն ազգի, ամեն անհատի պարծանք պիտի կազմի։ Նա ձայն է տալիս Մի թէ պիտի չըլսե՞նք։ Մի թէ չըպիտի՞ զոհենք, սիրենք և ուխտենք։

ԺԱՄԱՆԱԿՆ Է ԱՐԴԵՆ։

Ընթերցող հասարակութեան և բանիմաց անհատների խորին ուշադրութեանն ենք նուիրում մեր ներկայօդուածը. թող սրանով յայտնած լինինք գրուածիս տառնապատիկը, թող սրանով միրկացրած լինինք մեր սիրոյ և լուրջ խորհրդածութեան նիւթ տուած ամեն դասակարգի, ամեն աստիճանի հայ մարդկանց։

Ինչպէս մի առանձին անհատ, նոյնպէս և մի հասարակութիւն, մի ամբողջ ազգ ունենում է իր կեանքի մէջ ճգնաժամեր։ Եւ հէնց այս տեսակ նեղ, այս տեսակ յղի պարագաների մէջ է երեւում ինչպէս անհատի, նոյնպէս և հասարակութեան, ամբողջ ազգի տոկունութիւնը, խելքը, քաջութիւնը և արժանիքը։ Այս տեսակ կացութեան մէջ են դրել մեզ մեր ազգային գործերը, որոնցից առայժմ մեր մասնաւոր ուժադրութիւնը գրաւել է միայն Էջմիածնական, ընդհանուր հայոց կաթուղիկոսական խնդիրը, որն, ըստ մեր կարծեաց, արժանի է առաջնակարգն ու նախամեծար համարվելու նաև ամենի համար։ Այսօր, երբ ամենայն հայոց կաթուղիկոսական աթոռը թափուր է, ամենայն իրաւամբ դարձուած են մեր աչքերը Ս. Սինօդի վրա, որը որ զբաղուելու է գլխաւորապէս կաթուղիկոսական խնդրով։ Նա—Սինօդը—նախ քան թէ ձեռնամուխ լինի ուղղակի ընտրութիւնների պատրաստութիւններ տեսնելուն, պէտք է հարթի ապագայ կաթուղիկոսի ճանապարհը, պէտք է մէջտեղից վերցնի այն արգելքները, այն խոչ ու խութերը, որոնք կարող են ընկած լինել ապագայ կաթուղիկոսացուի գործառութեան ճանապարհի վրա. բացի այս, նա պէտք է մտածի ամենայն հայոց կաթուղիկոսի մեծ պաշտօնի իսկական վսեմութիւնն ու բարձրութիւնը աւելի պատկառելի և զօրաւոր նեցուկների վրա հաստատել, աւելի պատուաւոր և արժանավայել շրջանակի մէջ դնել։ Ս. Սինօդը, կամ Տեղակալը Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանի հետ միասին շատ մեծ գործեր ունին կատարելու, գուցէ աւելի մեծ քան թէ նոյն իսկ կաթուղիկոսը։ Տեղակալի կոչումը այժմեան հանգամանքներում աւելի վսեմ է, աւելի ծանր. նրան է մնում հայոց ազգի պատմութեան մէջ փայլուն տեղ բռնել, անմահ անուն թողնել, միայն թէ նա լինի խելացի, արիասիրտ և սրտացաւ գործող։

Սակայն մենք սրանով չենք կամենում ասել, որ մենք, աշխարհականներս, մենք՝ հայութեան բոլոր անդամներս, ձեռքներս ծալած՝ հանդիսատես պիտի լինինք Տեղակալի, Սինօդի կամ պատրիարքարանի գործառնութեանց։ Ո՛չ երբէք. մեզ վրա ևս ծանրանում է մեծ պարտականութիւններ, մեծ պատասխանատուութիւններ։ Մեզանից խորհուրդ, նրանցից խրատներ, մեզանից հրահանգ, նրանցից գործադրութիւն, իսկ երկուսից էլ կամակցութիւն, գործակցութիւն և աշխատանք։

Պատկն ինքն իրեն համարելով հայրենեաց և ազգային եկեղեցու հաւատարիմ որդի, անդթութեամբ հալածել է և հալածելու է բոլոր վատը, անպէտքը, մաքրել է և մաքրելու այն բոլոր վատ անձերին, որոնք իրենց գործերով չարիք են հասցրել հայրենիքին և ազգային եկեղեցուն (ժողովին)։ Այդ ամենն արել է ցանկանալով արմատախիլ անել նեխածը, փթածը և դրա փոխարէն անկել լաւը, առողջը, պատուականը։ Պատկն այսպէս է հասկա-

---

դուն իր զգացմունքը մի առ մի ազատօրէն թափելու, այդ ժամանակ շատ անգամ մարդ կամենալով աւելի շարայարաբար արտայայտել իր միտքը, ընդհակառակն աւելի շփոթվում է, աւելի ևս կորցնում է իր առեւտների թելը։ Թող ներեն մեզ հայ ընթերցողները, որ ոլոր մոլոր ճանապարհներով ենք տանում մեր պատմութեան ընթացքը, որ երբեմն էլ գուցէ անտեղի աւելորդութիւններ ենք ներս բերում, բայց այդ ամենն էլ խորհրդով ենք անում և կը ցանկայինք որ և այդ խորհուրդը ընդգրկուէր հայ ընթերցողից, և միևնոյն ժամանակ կը խնդրէինք, որ ներողամտութեամբ կարդան այն խորհրդաւոր գըրուածքը, որ դառնապարտուած է զգուշ և կցկտուր նախադասութիւնների միջոցով դուրս ցոլանալ։

III.

Իւրաքանչիւր մի ազգ պարտական է միշտ ամեն մի քայլափոխում յետ դարձնել իր հայեացքը դէպի յետ, դէպի այն ճանապարհը, որով որ նա հասել է մինչև այդ տեղ. պէտք է կշռէ և աչքով այնպէս շրջանակի իր ճամբան։ Այն ճամբան, որ յետ է մնացել, ազգային պատմութիւնն է, որից պէտք է գիտենանք դաս առնել, խրատ առնել մեր քայլափոխերի համար։ Մեր ազգային պատմութիւնը Կաթուղիկոսական աթոռատեղիների վերաբերութեամբ մի խորհրդաւոր երևոյթ է ներկայացնում, որի վրա այժմ կամենում ենք դարձնել ամենքի ուշադրութիւնը։

Անվիճելի է, որ այնտեղ, ուր որ է բարձրագոյն պաշտօնեան, բարձրագոյն պաշտօնատեղին, այնտեղ էլ խմբվում են ընտիր անհատները, որոնց անմիջական ներգործութիւնը մօտականների վրա անհամեմատ բարերար է և արդիւնաւոր։ Երբեմն այդ բարձրագոյն պաշտօնեաներին, այդ պաշտօնատեղիներն իրենց ընտիր գործակալներով պէտք է տեղափոխել այնտեղ, ուր որ ժողովրդի ստուար մեծամասնութիւնն է կազմում, ուր որ ժողովրդի իսկական կայանն է. Մանաւանդ, ուր որ ժողովուրդն աւելի կարօտ է մի զարթեցնող, առաջնորդող և հովանաւորող ուժի, հաստատութեան ու զօրութեան։

Հայոց պատմութիւնը ցոյց է տալիս, որ մեր Կաթուղիկոսարանն ու հասարակ մօտ կապակցութիւն է ունեցել աքսորեալների հետ. Համարեա թէ մեր պատմական անցեալը ամենայն իսաւ որ, աչքի ընկնող շրջաններում հոգևորական և աշխարհական հաստատութիւններն ձեռն ի ձեռն են ընթացել։

Առաջին Կաթուղիկոսը—Գրիգոր Լուսաւորիչը—իր աթոռը հաստատեց Վաղարշապատում, ուր որ էր և թագաւորական աթոռը, մի քանի ժամանակից յետոյ տեղափոխվում է Դուին, այն տեղ է տեղափոխվում և Կաթուղիկոսական աթոռը. Բագրատունեաց ժամանակ Անի է վերափոխվում, որ էր թագաւորանիստ քաղաքը. Ռուբինեաց ժամանակ Հռոմկլայ, Սիս—Կիլիկիա է փոխվում են։ Այսպէս, մենք տեսնում ենք, որ ուր որ հայերի քաղաքական կազմն է եղել, այնտեղ է եղել և հոգեւորականը։ 1441 թուին, երբ Կիլիկիայում արդէն վերջացել էր Ռուբինեաց հարստութեան վերջին թագաւորներն էլ, Հայրապետական Աթոռը Կիրակոս Բ-ի կաթուղիկոսութեամբ կրկին տեղափոխուեց Էջմիածին։ Եւ այդ օրից ամենայն իրաւունքով մնացել է Էջմիածնում մինչեւ մեր օրերը։

Այսպէս, մենք տեսնում ենք որ հայրապետական աթոռը մեխուած չի եղել մի որ և իցէ տեղից, դատապարտուած չի եղել անշարժութեան, այլ ընդհակառակը միշտ պատրաստ է եղել թռչելու այնտեղ, ուր որ աւելի ազատ ասպարէզ է եղել գործելու, ուր որ բարեյաջող հանգամանքներ են եղել և երբեմն էլ, ուր որ պահանջ է եղել։

Այժմ մենք կամենում ենք սոսա ջարկել մեր հոգևորականութեանը և մեր ազգայնոց, մանաւանդ Կ.—Պօլսի ազգային ժողովին՝ քննութեան առարկայ դարձնեն մեր նախընթաց պատմածը...

IV

Ռուբինեաց հարստութեան բարձուելուց յետոյ Սսոյ կաթուղիկոսութիւնը կատարելապէս անկեալ վիճակի մէջ էր — ծանր ծանր հարկատուութեան և բազմատեսակ հարստահարութեանց տակ ճնշուած. Մի կողմից արտաքին թշնամիներն էին նեղել, կողոպտել, աղքատացրել, միւս կողմից իրենք հոգևորականներն էին իրենց վարմունքներով տեղիք տուել ժողովրդին գլխովին խորշելու հայրապետական աթոռից էլ։ Այս պատճառով բանիմաց հոգևորականները մտածեցին հայրապետական աթոռը վերստին տեղափոխել ի Ս. Էջմիածին։ Եւ չերկարացնելով մեր պատմութիւնը, ասենք՝ հասան իրենց նպատակին. 1441 թուին Երևանայ այլազգի նազրի իշխանի թոյլտուութեամբ Էջմիածնայ տաճարում կատարվում է հասարակաց ժողովը և կաթուղիկոս է ընտրվում. Այդ օրուանից անխափան շարունակաբար եկել հասել է մինչև մեր օրերը։

Այսօր Արարատեան նահանգում, Վաղարշապատում է դրուած ամենայն հայոց կաթուղիկոսի աթոռը։

ցիլ և որոշել իր անելիքը:

Այժմ ուրիշ հանգամանքների ու պայմանների թողնելով էջմիածնի մասը բոլորը, մենք էջմիածնի, ազգի և մամուլի առաջ ենք դնում հետևեալ մեր առաջարկութիւնները, որոնք կը կամենայինք որ խօսակցութեան և քննութեան առարկայ դառնային ամեն շրջանում և ամեն տեղում, ուր որ հայ կայ:

Նախ, ինչպէս ներկայ թւականիս մի քանի համարներում յայտնել ենք, այժմ էլ կրկնում ենք, որ մեզ հարկաւոր է մի մեծ ժողով կազմել խառն թէ աշխատաւոր և բանագէտ հոգևորականներից և թէ նոյնպիսի աշխարհականներից բաղկացած: Պնդում ենք, ամեն միջոց պէտք է գործ դնել այդ ժողովը գումարել էջմիածնում, Պոլսում, Վիեննայում ևն. է այդ միևնոյնն է, միայն թէ կազմվի և լինի յաջող պայմաններում: Ժողովը շատ-շատ նիւթեր ունի խորհրդակցութեան. բայց ի միջի այլոց և մանաւանդ այսպէս մենք կառաջարկէինք հետևեալները:

Ա. Հայոց պատմութեան մէջ մի աչքի ընկնող երևոյթ է, որ ուր որ փոխադրուել է թագաւորական գահը, քաղաքական իշխանութիւնը, այնտեղ էլ տեղափոխուել է հայրապետական աթոռը, հոգևորական իշխանութիւնը: Այժմ մենք ունինք էջմիածնում ամենայն հայոց կաթողիկոսի աթոռ, նաև Կ.—Պոլսում Սահմանադրութիւն...

Բ. Գումարվելի այդ մեծ ժողովը, ի հարկէ նախապէս խորհրդակցելուց յետոյ, գիտէր եւրոպական մեծ պետութիւններին խնդրելու, որ ընդունուէր կամ թոյլ տրվէր ամենայն հայոց կաթողիկոսին իր ներկայացուցիչները, եթէ կարելի է այսպէս ասել, իր հոգևոր հիւպատոսներն ունենալու մեծ պետութեանց մայրաքաղաքներում: Որպէս զի մեծ ծախսեր չը նստին դրանք, կարելի ճապոնացոց պէս—մի հիւպատոս ունենալ 2—3 պետութիւնների համար: Սրանց միջոցով հարկը պահանջած ժամանակ ամենայն հայոց կաթողիկոսը ուղղակի միջոց կունենար պետութիւնների հետ բանակցութիւններ անելու:

Էլ միանգամայն մեր սահմանից դուրս ենք համարում մեր առաջարկած երկու կէտերի մասին ո՛ և է խօսք ասելու... այլ թողնելով որ ամեն մի հայ մարդ ինքը մտածի, մենք դարձեալ ու դարձեալ դիմում ենք մեր այս առաջարկութեամբ էջմիածնին, հայոց պատրիարքներին, հայ հրապարակախօսներին, վերջապէս բոլոր հայերին:

Մենք ձայն ենք տալիս և թող մեր ձայնը արձագանք գտնի թէ հայ հոգևորականների և թէ հայ մամուլի կողմից: Ժամանակն է արդէն

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՇԱԿ ԹԵՐԹԸ

Փարիզ. 10 Փետրվ. (28 Յունվ.)

Մինչ 1882 թւականը մօտիկ էր իւր հրաժեշտ տալու, և Դուք կաւարտէիք Ձեր ՄՇԱԿԻ չորրորդ տարեմուտը, կաւարտէիք զայն և կուխտէիք յարատևել միշտ այն ծանր և յոգնավաստակ ասպարիզին մէջ որ մեր ազգային խմբագրութեանն է յատուկ: Ձեր աւետիսը բերկրաւիթ էր յոյժ և Ձեր ուխտը նուիրական արգաւ զոր կընէիք ազգային սիրոյ դաստիարակութեան և յառաջադիմութեան սուրբ սեղանին առջև:

Ձեր աւետիսին և ուխտին հետ չէինք մոռնար սակայն յիշատակել այն տխուր պատահարներ և արկածներ, որք ձեր քայլեց խոչընդոտն եղան մերթ ընդ մերթ և կը խստանայիք դարձեալ շարունակել անվեհեր ձեր ընթացքն, հակառակ այն ամեն փոթորիկներուն որք ձեր ՄՇԱԿԸ բոլորեցին իւր նորածագիկ վիճակին մէջ:

Գովելի է ձեր եռանդն և անկեղծ այն անշուշտ. բայց գիտցէ՛ք թէ քանի՛ յառաջ ընթանաք և քանի՛ զարգանայ ձեր Մշակը պիտի չը պակասին բնաւ ձեզ համար հալածանք և թշնամանք: Խմբագրական ասպարէզն արիւնահեղ պատերազմի մը դաշտին նման է, յորում խմբագիրն անձնուրաց զինուորի մը տիպարը լինելու պարտաւոր է, իւր ժողովրդեան և հայրենեաց մտաւորական կրթութիւնը կէտ նպատակի ունենալով իւրեան:

Դժբաղդաբար մեր ազգն հակառակ իւր այլևայլ յառաջադիմութեանց դեռ չէ ճանչցած ցարդ հրապարակային թերթերու յարգը, չէ ճանչցած այդ վեհ դպրոցները՝ յորում Կուտթէմպէրկեան կոփարիչներ կը մաշին յարաժամ խաւարի դէմ լուսոյ զէնքեր յօրինելու համար միայն: Ինչպէս դրած եմ հերուն, հայ թերթ մը հոլանել ուժ է և թշնամութիւն, թշնամութիւն ոչ անհատական, այլ ընդհանուր, ազգային ու րուն կրթութիւնը, ցաւ է ըսել, դեռ այնչափ մանուկ է և դանդաղ:

Մեծ ցաւով կը կարդամ ես երբեմն այն տխուր գրութիւնները՝ որք ձեր թերթի էջերը կը գրաւեն ի յայտարար այն անելութեանց զորս իբր ազգային կենաց համար շարժառիթներ կը շարադրեն ձեզ դէմ. դուք խմանալու ենք թէ հայ թերթի մը էջերը նուիրական են և պաշտելի, նման եկեղեցւոյ սուրբ սեղանին, ուստի անձնական ոխ և ատելութիւն խօսուելու արտաքսեալ լինելու են, խմանալու են նրանք զայն և մտածելու սէր մը ամփոփելու են մանաւանդ ձեր ՄՇԱԿԻ մասին՝ որ կը հրատարակի ոչ թէ մայրաքաղաքի մը կամ երկրորդական լուսաւորեալ հարուստ քաղաքի մը մէջ, այլ հեռաւոր փոքրիկ քաղաքի մը մէջ, մեր ցանկալի թըշուառ հայրենեաց դրացի մի քաղաքի մէջ, զուրկ երբեմն ուրախ հաղորդակցութիւններէ և ծանօթութիւններէ:

Անկեղծօրէն կըսեմ ես թէ ինձ հասած հայ թերթերուն մէջ ձեր Մշակն իմ մտաւոր համակրութիւնն է գրաւած. ուշադրութեամբ կը վերծանեմ նորա մէն մի էջերը՝ յորում չեն տեսնուիր թէև ո՛չ դիւանագիտական բարձր խորհրդածութիւն-

---

Հայ ազգաբնակութեան անհամեմատ մեծ բազմութիւնը Թիւրքիայում է ժողովված. անհամեմատ մեծ թիւը ձայնե-
...ի — կաթողիկոսական խնդրում —
...րանց է պատկանում. անհամեմատ
...ծշուած, ազատ, միանգամայն յետ մը-
...ացած դրութեան մէջ են այնտեղի հայք.
...րծելու լայն ասպարէզը նրանց ձեռ-
...ին է, նիւթական, բարոյական և թէ
...երջապէս մտաւորական կողմից ևնոցի
...սաւել կարող են այնտեղի ազգայինք.
...այ ուժը, հայութիւն կազմող տարրը
...յնտեղ է. մեր յոյսը նրանք են. ամենայն
...հայոց կաթողիկոսը մի յարմար տեղ
...ունենալով՝ կունենար մի պատրիարգ
... միւսը Կ. Պոլսում, եր-
...որդը Երուսաղէմում. Այսպիսով նա
...ահանգական բոլոր մանր ու տեղային
...նաւորութիւններ ունեցող գործերն ու
...նդիրները կը յանձնէր պատրիարգ-
...երին. կաթողիկոսին, ամենայն հայոց
...աթողիկոսին կը մնար ուղղութիւն
...ալ իր բոլոր պատրիարգներին, առաջ-
նորդներին. գործերին, զուտ ազգային կեանքին վերաբերեալ բանակցութիւններ ունենալ նրանց հետ, ղեկավարել դպրոցական խնդրով. միւռոն օրհնել, եպիսկոպոս ձեռնադրել և որ ամենից գլխաւորն է՝ օրինաւոր և հարթուկ ճանապարհ բանալ բոլոր տեղերի հայերի հետ հաղորդակցութիւններ ունենալու. վերջապէս մենք չենք կարող մի առ մի յիշել այն բարձր պարտականութիւնները, որ ունի կատարելու ամենայն հայոց կաթողիկոսը, և իր ամեն քայլափոխում իրեն աջակից և գործակից ունենալով Թուրքիայի ազգային Սահմանադրութիւնը:

Հայերը բուն Հայաստանի մէջ կարելի է ասել թէ անտէր են, անպաշտպան, անառաջնորդ են. Քիւրդն էլ է հարստահարում, Թիւրք իշխանաւորն էլ, ևն. և այդ ամենն անում են օգուտ քաղելով ❖ կողմից հայերի անտէրութիւնից. Կ.—Պոլսի հայոց պատրիարգը ոչինչ գործ չէ կատարում և չէ էլ կարող կատարել նրանց համար, բացի այն որ տարուայ մէջ մի քանի անգամ միջնորդութիւններ անի բռնաւորկութեան և նեղսանկութիւնների համար. նա հազիւ միջոց կունենայ Կ.—Պոլսի Թաղական վէճերումն ու գործերով զբաղուելու. այսպիսով նա դառնում է ոչ թէ պատրիարգ, այլ Կ.—Պոլսի մի առաջնորդ.

Բայց երբ հասունացած մտքեր, երբ գիտուն անձեր, երբ կարող առաջնորդներ կը զիջանին թողնել մայրաքաղաքի աղմկուն կեանքը, երբ հայոց կաթողիկոսը կը թողնի էջմիածինը և երկուսն էլ—ամենայն հայոց կաթողիկոս ու ազգային Սահմանադրութիւն կանցնեն կերթան բուն Հայաստան—հայ ժողովրդի մէջ գործելու, մշակելու, քարոզելու, այն ժամանակ այդ միացած դրութիւնը կը վանի, կը վռնդի տգիտութիւնը, այն ժամանակ այդ միացած ուժի առաջ լայն ասպարէզ կը բացուի որքան կամենան շատ գործելու, շատ աշխատելու, շատ ցանելու և ժամանակին առատ պտուղներ ժողովելու.

V.

Չենք կարծում, որ ինչպէս մինչև այսօր սովորական է եղել մեր հրապարակախօսներին, մեր մամուլին—ծաղրով, ծանակով, կամ արհամարհական ակնարկներով, երբեմն էլ զանազան խեղկատակութիւններով դիմաւորել մեկի յայտնած կարծիքը, այժմ ևս նոյն տխուր ցաւալի և միանգամայն անվայել արարմունքները հանդէս դուրս գան թէ մեզնից առաջ ուրիշների և թէ այժմ էլ մեր արտայայտած մտքի վերաբերութեամբ. Առաւել ևս չենք կարծում թէ հինգ հարիւր տարուայ տառապանքները բաւական դասը դաս չէ եղած լինին հային զգաստացնելու այն զզուելի յատկութիւնից, որ մեր պատմութիւնը մեր վիզն է փաթաթում. Հային տունը հայն է քանդում. թող պապանձուի անհատական ձայնը, երբ հասարակականն է խօսում. թող զոհվի անհատը. երբ ժողովուրդն է ազատվում.

Գուցէ ընթերցողներից շատերը միանգամայն անտեղի գտնէին մեր այս վերջին խօսքերը. Իրաւունք ունին. Իրաւունք ունին, որովհետև նրանք չափազանց խորաքննին պէտք է լինին, որ ըզգան, թէ մեր սրտից արիւն է հոսում այժմ, երբ գուցէ նրանք ծիծաղում են մեզ վրայ. Նրանք խիստ ուշիմ պիտի լինին հասկանալու, որ կան մեզ այս խօսքերն ասելու դրդող դառն իրողութիւններ. Դեռ ոչինչ չարած զրպարտութիւնը, մատնութիւնը մեզանից առաջ է վազում...

Անմահ Շէկսպիրի այն խօսքը միայն յառաջ բերելով՝ թէ ճիւղը որ իր կամքով անջատվում է իրեն սնունդ տուող բունից, անհրաժեշտ է որ թառամի և ապականութեան ծառայէ, մենք վերջացնում ենք մեր առաջարկութիւնը, թողնելով և յանձնելով հայ հասարակութեան, հայ գործիչների ուշիմ քննադատութեանը.

Խաչունի

նիր, ո՛չ գիտնական կամ բողոքական խորին ուսումնասիրութիւններ, ուր թէև ո՛չ Տանթէն կը խօսի կամ Լամարթինը կը նուագէ, սակայն հերիք է որ նոցա մէն մի տողերն ՀԱՅՐԵՆԻՔ կը բուրեն, Հայրենեաց գաղափարը կողմն և մեր հեռաւոր հայ գիւղացւոյն ազգային կենաց վրայ ծանօթութիւններ մեզ կը հաղորդեն. Նոյ կը սիրեմ ձեր Պսակը որովհետև հայկական է միմիայն և որ առաւելագոյն բան ուզէ հայ թերթեր մեզ ծանօթ կանէ միշտ մեր քաղցր օրրանին, Այրարատեան Մայր Աթոռոյ, որուն սէրը և սրբութեան վեհանձն բարեկարգութեան համար ձեր Պսակը միայն գրեց այնչափ ազատութեամբ և կը գրէ միշտ և կը գրէ այն բանիմաց վստահութեամբ մասին որը գործածեցաւ ատե՞ն, անխիղճ անօրէնութեամբ համայն հայութեան կենդանութիւն եղող այդ միածնաէջ սրբարանին մէջ։

Ցարգո՛յ Խմբագիր. Մի ցաւիք թէ ձեր Պսակի նշանակութիւնն և յարգը չէ գնահատուած դեռ. շարունակէ՛ք ձեր սուրբ կոչմանն և անկեղծ սկզբանը մէջ. փոյթ չէ որ Պըտոսկն նենգակայ է ծանր դժուարութեանց. քալեցէ՛ք միշտ ազգային յառաջադիմութեան քաղցր օրով, քալեցէք յօժար ձեր այդ խուլթեւրով առատ ձմերուն մէջ, ուր դեռ շատ փուշեր պիտի բուսնին ձեր առջը տակ ձեր Պսակին համար։

Անփուշ վարդ չի կայ բնաւ և բուսաբանք իրենց գիտական զննութեամբք գրած են թէ քիչ փուշ ունեցող վարդերը նուազ հոտաւէտ են, քան շատ փուշ ունեցող վարդերը։

Վահրամ Ց. Թորգոմեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շամախի. 5 Փետր.

Պատիւ ունիմ հաղորդել որ ներկայ տարւոյ Պսակի առաջին համարը տակաւին չստացուած, ստացուեցաւ Շամախում նորա 2-դ համարը։ Ո՛ւր են համակրութիւն են վայելում Շամախում պատուական Պսակի համարները...

Էջմիածնի սուրբ Աթոռում զանազան կողոպուտ և յափշտակութիւն կորզողների և պաշտօնեաների ճիշտ նկարագրութիւնները հրատարակող Պսակի անցեալ տարւոյ 31, 32, 33, 34 35, և ներկայ տարւոյ 2 համարները քաղաքումս տանից տուն և փողոց է փողոց են պտտացնում։

Մ՛այրենի սուրբ եկեղեցւոյն իբր պաշտպան հանդիսացած Մ՛եղուն՝ իր ներկայ տարւոյ համարներում՝ մասին է փաթաթել Մ՛շակի մի գործը՝ որ նա Հայոց ընդհանրական Կաթողիկոսի մա՞հը եթէ թէ չ՛յարգելով, իր թերթերը սև շրջանակով չէ պատել. թէ և այդ անհրաժեշտ լինելուն մենք չենք հակառակում, բայց թէ մի հակառակ երևոյթութիւն շատ է հետաքրքրում. այդ այն է, որ լրագրի ուղղութիւնը սև ու կարմիր շրջանակով չէ որոշվում միայն.... այլ թէ նորա անկեղծ և անաչառ բանած գիրքովն է ճիշտը որոշվում։ Ի՞նչ մխիթարութիւն, և որպիսի մի ազգաշահ ուղղութիւն կարողենք համարել Մ՛եղուի սև շրջանակը, երբ որ մի և նոյն թերթերի էջերում էլ Սուրբ Աթոռի սեպհականութիւնները և նորա Վեհափառ Հայրապետի գանձն ու կայքերը յափշտակողների անխիղճ գործունէութիւնները սպիտակ վարագուրի տակ քողարկելու է ձգնում, և միանգամայն զանցառութեան տալու է դրդում և քարոզում։ Ու դա մե՞ղք է համարվում...

Յունվար ամսի 21 էն լոյս 22 ը գիշերուայ 10-դ ժամուն Շամախում անցք ունեցաւ հիւսիսայինից դէպի հարաւ բաւական զգալի կերպով երկրաշարժութեան մի հարուածք, որը բարեբախտաբար կէս րոպէից աւելի չտևեց, և անցաւ բոլորովին անվնաս։ Ձմեռը մեղմանում խիստ անասնային ցրտերով՝ և անընդհատ ձիւնաբերութեամբ է տևում։

Ց. Ի.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքիս Ս. Գայիանեան և Ռուսահայկանուշեան հայ օրիորդական դպրոցները ամսոյս 20-ին կատարեցին տեղւոյս Ս. Պետրոս և Պօղոս եկեղեցւում հանգուցեալ Ասպետ Բահաթրեանցի համար հոգեհանգիստ, որից յետոյ և մխիթարական հեռագիր ուղարկուեց հանգուցելոյ այրի ընտանեացը։

* * *

Դարձեալ յայտնում ենք, որ Կ. Պոլսում հրատարակվող «Թութուեան Մանկանց» պատկերազարդ կիսամսեայ հանդեսին առարկայել ցանկացողները կարող են դիմել Պսակի խմբագրութեանը։ Արժէ որ ծնողները չը խնայեն 4 րուբ. իրենց որդոց օգտաւէտ և հետաքրքրական պարապմունք տալու համար։

* * *

Ամսոյս 14-ին հայ թատրոնասէրների մի նոր խումբ բարեգործական նպատակով ներկայացրեց Պետրոս Դուրեանի «Անի քաղաքի աւերումն» ազգային ողբերգութիւնը և պ. Եմին Տէր Գրիգորեանցի «Մօդա» կատակերգութիւնը։

* * *

Մի քանի տեղերից ստանում ենք գանգատներ, որ Պսակի համարները անկանոն են ստացվում. օրին. 2 համարը առաջինից առաջ են։ Պէտք է տանենք որ մենք իր ժամանակին փոստ են դցում համարները։ Բայց մենք ինչո՞վ ենք մեղաւոր, որ փոստատան ծառայողների շնորհով այդ տեսակ անկարգութիւններ են պատահում։ Մենք միայն կարող ենք խնդրել փոստատան կառավարիչներից որ ուշադրութիւն դարձնեն իրենց ծառայողների վրա։

* * *

Թող ընդունեն մեր շնորհակալութիւնն այն բոլոր մեծարելի անհատները, որոնք վերջին անգամ անկեղծ համակրանաց և գոհունակութեան արտայայտութիւններ են յղում մեզ Պսակի վերաբերութեամբ։ Թանկ են մեզ համար այդ անկեղծ և եռանդագին արտայայտութիւնները։ Դրանք մեզ համոզումն, որ հայ ժողովուրդն էլ գիտէ դատել, գիտէ գնահատել։ Պարտք է մեզ յուսալ, որ կսասնի և գործել։

* * *

Ալեքսանդրապոլ, ամսոյս 24 ին տեղւոյս Հայկական Դպրոցաց հոգաբարձութիւնը դպրանոցի դահլիճում կատարեց Վարդանանց նահատակութեան տօնը։ Աշակերտների բանաստեղծութիւններ, ճառեր, երգեցին ազգային երգեր։ Հանդէսը վերջացաւ 1 և կէս ժամին։ Հանդիսականները լաւ տպաւորութեան տակ դուրս գնացին դահլիճից։

* * *

Այս վերջին համարն է, որ ուղարկում ենք մեր անցեալ թուականի բաժանորդներին։ Այսուհետև այլ ևս չենք ուղարկի, մինչև որ իրենք չը նորոգեն բաժանորդագրութիւնը։

* * *

Յանկանալով որ Պսակի ներկայ համարի կաթողիկոսական խնդրի մասին մեր արած դիտողութիւնները ամէնքի ընթերցեն Էջմիածնի, մենք ձրիաբար այս համարը ուղարկում ենք նաև մի քանի անձանց, որ և բաժանորդ չեն։

* * *

Անցեալ կիւրակէ չը կայացաւ Ս. Գ. Բ. ընկերութեան Երևանի ընդհանուր ժողովը. ուստի և յետաձգվեց միւս կիւրակէին, այսինքն փետր. 27 ին։

* * *

Լսում ենք, որ տեղոյս առաջնորդ Գէորգ Եպիսկոպոս Սուրէնեանց զգուշութիւն է ունեցել կանխապէս հրաժարական տալու Ս. Հ. Բ. Ընկերութեան Երևանի ընդհանուր ժողովների նախագահութիւնից։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ պ. Ն. գրում է որքան էլ որ լրագրները բողոքե[ն] տգէտ ախրագուներ ձեռնադրելու դէմ, որքան էլ որ մեծ չարիք ա[յդ] ծանր բեռն համարեն ժողովրդի համար քահանաների թիւ աճելը, այ[սու]նու ամենայնիւ Սինոդի անդամներ[ը] ամենևին ուշ չեն դարձնի, որովհե[տև] ան արդէն փող բերող ամենահարուստ աղբիւր է ճանաչուել քահանայ ձեռնադրելը։ Մօտ օրերումս էլ բազմաթիւ ախրագուներ պիտի ձեռնադրէ Սիւնեաց նահանգում Գ. ե[պ]իսկոպոսը, որ յետոյ դոյ փնոյ տառապանաց բժշկելու...

* * *

Նոյն տեղից. «Օրերումս Օգեսոյ Խորասանջեան քահանայից Սինոդ[ի] առաջել է Մանկունու փողերի [illegible] նոր ցուցակ։ Այդ այն փողերի ցուցակն է, որ քահանայի ձեռքով Ս[ինոդ] ուղարկուած զանազան բանկերու Գումարն է 13000 ր., առաջուել են ն[որ] և մի քանի թանկագին մասունքնե[ր] որոնցից մէկը մօտ 1500 ր. արժէ։

* * *

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ գրում են. «Սինոդ անդամ Գրիգոր եպիսկոպոս Տ[էր] Մամիկոնեան, օրերումս ուղևոր[ուել] է Սիւնեաց աշխարհը խումբ ախրագուներ ձեռնադրելու [illegible] պէտք է դոյ անցնի [illegible] Արարատեան։ Նամեան սրբազան [illegible] է իր հետ մի քարտուղա[ր] ևս տանել, որ ծանօթարարհների [illegible] երբև Սինոդի անդամ վարու[...] թէ զանազան պարգևներ բաժան[...] թէ մինչև իսկ ախրագուներ ձեռնա[դրել]։ Մանկունու գործի ամեն[...] առաջին աշակերտից ամեն ինչ [...] սելու էր, եթէ միայն ծանօթ [...] լինէր դա հայ ազգին, որն ի հա[...] էր գրուշանալ։ Նոյն ունենք որ Ս[...] նոյն էլ այդ հեշտ խրագործելի [...] բերների առաջն առնելու կարգ[ադ]րութիւն կանի։

Խմբագիր հրատարակիչ
ՎԱՍԱԿ ՊԱՊԱՋԱՆԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Կովկասու Հայոց բարեգործական ընկ. Երևանի վարչութեան. Գայիանեան դպրոց՝ փետրվարի 27 ին առաւօտեան ժամը 9—10։

Վճռուելիք հարցեր

ա. Նախկին չորս ընդհանուր ժողովների անվաւեր լինելը։

բ. Ընդհանուր ժողովի նախագահի և ուրիշ պաշտօնական անձանց ընտրութիւնը՝ առաջին հարցի վճռի համաձայն

Ինչ թվով և լինեն անդամները, ժողովը կը կայանայ։ Ձայն ունեն միայն անդամական վճարը վճարողները։

Дозволено цензурою Г. Эривань, 25 Февраля 1883 Պսակ լրագրի տպարան Типографія газеты «ПСАКЪ (ПАПАДЖАНОВА)